

OPETUSUUNNITELMAN LAADINTA OSAAMISLÄHTÖISESTÄ NÄKÖ- KULMASTA

Turvallisuusala

Keski-Pohjanmaan ammattiopisto

Jarmo Humalajoki

Kehittämistehtävä
Huhtikuu 2014
Ammatillinen opettajakoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

JARMO HUMALAJOKI

Opinnäytetyön laadinta osaamislähtöisestä näkökulmasta
Turvallisuusala, Keski-Pohjanmaan ammattiopisto

Opettajakoulutuksen kehittämishanke 16 sivua, joista liitteitä 1 kpl
Huhtikuu 2014

Kehittämishankkeeni aiheena on luoda Keski-Pohjanmaan ammattiopistoon turvallisuusosalalle opetussuunnitelma. Kehittämishankkeen aiheen valitsin siksi, koska Keski-Pohjanmaan ammattiopiston turvallisuusosalalla ei tuolloin vielä ollut opetussuunnitelmaa, joten aihevalinta oli hyvin ajankohtainen ja merkityksellinen. Tavoitteena oli luoda opiskelijalähtöinen ja joustava opetussuunnitelma, jossa huomioidaan yksilölliset opintopolut. Lisäksi tavoitteena oli, että opetussuunnitelma palvelee mahdollisimman hyvin työelämän muuttuvia tarpeita.

Opetussuunnitelma on yksi keskeisimmistä opettajan työvälineistä. Opetussuunnitelman hyödyntämisessä on paljon eroja ja vaihtelevuutta, vaikka sen pitäisi olla jokaisen opettajan työn perusta ja ohjaava punainen lanka. Haasteena opetussuunnitelman laadinnassa on saada opetussuunnitelma palvelemaan opiskelijoita mahdollisimman hyvin, niin että se on ymmärrettävässä ja hyödynnettävässä muodossa. Opetussuunnitelmat tulisi saada myös nykyistä helpommin, nopeammin ja joustavammin uusiutuviksi.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	TURVALLISUUSALAN PERUSTUTKINTO	5
2.1	Turvallisuusalan osaamistarpeet	5
2.2	Turvallisuusalan perustutkinnon ja koulutusohjelmien tavoitteet	7
2.3	Tutkintokohtaiset muut erityisvaatimukset.....	8
3	OPETUSSUUNNITELMA JA SEN TARKOITUS	9
3.1	Yleinen opetussuunnitelma.....	9
3.2	Opetussuunnitelman yhteinen osa	10
3.3	Tutkintokohtainen osa.....	10
3.4	Opinto-ohjauksen sisällyttämisen tärkeys opetussuunnitelmaa laadittaessa	10
3.4.1	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.....	11
4	OPETUSSUUNNITELMAPROSESSI.....	12
4.1	Opetussuunnitelmatyön tavoitteet.....	12
4.2	Opetussuunnitelmamallit	13
4.3	Omat kokemukset opetussuunnitelmatyöstä.....	14
4.4	Tulokset	14
5	POHDINTA.....	16
	LÄHTEET.....	17
	LIITTEET	18

1 JOHDANTO

Opettajien työssä jaksaminen, uudistava ote omaan työhön ja muutoshalukkuus ovat keskeisiä asioita kaikille opetuksen ja oppimisen kanssa työtä tekeville ihmisille, mutta myös vaikeita asioita usein arkisessa opetustyössä. Mitkä voisivat olla niitä työtapoja, joilla opettajia voitaisiin rohkaista uudistamaan omaa työtään, suhtautumaan muutoksiin kriittisen avoimesti tai pohtimaan omaa rooliaan opettajana, opetussuunnitelman toteuttajana? Minulle tarjoutui uutena turvallisuusalan opettajana mahdollisuus tehdä alalle opetussuunnitelma.

Opetussuunnitelman tekeminen oli oppilaitoslähtöinen kehitystyö. Se toteutettiin turvallisuusalan ja Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymän kanssa. Työn tarkoituksena oli luoda turvallisuusalalle opetussuunnitelma ja kehittää siten annettavaa koulutusta. Opetussuunnitelma selkeyttää opintojen sisältöjä ja jaksoista opiskelijoille sekä helpottaa opettajan kannalta opintojen suunnittelutyötä.

Työn edetessä on selvinnyt työn laaja-alaisuus, siihen sisältyvän lainsäädännön, Opetushallituksen ohjeiden ja käytännön toimintaan liittyvän kokonaisvaltaisuuden kautta. Opetussuunnitelmatyön kokonaisuuden hahmottamisesta tekee haastavaa etenkin turvallisuusalan hajanaisuus ja sekavuus. Parannustakin on tapahtunut, muun muassa vartijan ja järjestyksenvalvojen voimankäyttökoulutuksien koulutusvaatimuksia sekä niiden sisältöjä yhdenmukaistamalla. Opetussuunnitelman laatimista helpottikin poliisihallituksen vahvistamat voimankäyttökoulutuksia koskevat opetussuunnitelmat. Hyvin tehty opetussuunnitelma auttaa tuntien suunnittelussa ja arviointien laatimisessa, mutta vaikka lause ”Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty” pitää varsin hyvin paikkaansa, opetussuunnitelmatyössä mikään suunnitelma ei poista sitä tosiasiaa, että opettajien velvollisuudeksi jää kuitenkin opetussuunnitelman päivittäminen, oman osaamisen jatkuva kehittäminen ja hyvän oppimistilaisuuden toteuttaminen. Tässä tehtävässä pyrin kuvailemaan opetussuunnitelman tekemiseen liittyviä vaiheita ja sen tekemiseen vaikuttavia tahoja ja muita seikkoja, kuten osaamistarpeet, koulutusohjelman tavoitteet, opintojen-ohjaus, tutkinnon rakenne ja erityisvaatimukset ammattialalla.

2 TURVALLISUUSALAN PERUSTUTKINTO

Turvallisuusalan perustutkinto antaa laaja-alaiset perustiedot ja valmiudet työskennellä kaikilla turvasektorin aloilla, joita ovat tekniikan alan työt, logistiikkatyöt, ympäristötyöt, sotilastyöt, vankeinhoito, palvelutyöt ja yksityisen turvallisuusalan työt (Opetushallitus 2010, 8).

Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista, ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista sekä vapaasti valittavista tutkinnon osista. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia silloin kun se on työelämän alakohdaksi tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista (ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat).

2.1 Turvallisuusalan osaamistarpeet

Turvallisuusalan koulutuksen tavoitteena tulee olla, että opiskelijalle kehittyy seuraavia kaikilla aloilla tarvittavia valmiuksia; oppimistaidot, ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot, eettiset ja esteettiset taidot. Oppimistaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja halun itsensä kehittämiseen. Opiskelijan on saatava valmiudet arvioida omaa oppimistaan ja osaamistaan sekä suunnitella opiskeluaan. Hänen on saatava valmiudet hankkia, jäsentää ja arvioida tietoa sekä soveltaa aiemmin opittua muuttuvissa tilanteissa. Ongelmanratkaisutaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiuksia toimia työssään ja ongelmallisissa tilanteissa joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiuksia selviytyä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa työelämässä. Opiskelijan on saatava valmiudet selvittää neuvottelutilanteista ja käyttää suullista ja kirjallista viestintää sekä tulee osata tunnistaa omia ja toisten tunnetiloja ja ottaa niitä rakentavasti huomioon toiminnassaan. Eettisten ja esteettisten taitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle sellaiset valmiudet, että hän osaa käsitellä ja ratkaista eettisiä ongelmia sekä tiedostaa omat arvonsa ja kulttuuriin pohjautuvia kauneusarvoja ja ottaa ne huomioon toiminnassaan. Hän osaa toimia vastuullisesti, oikeudenmukaisesti

ja tehtyjen sopimusten mukaisesti. Hän osaa noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta, tietosuojaa ja kuluttajansuojasäädöksiä.

Turvallisuusalaa leimaa kasvava työvoimapula, ja erityisesti vartiointitehtävissä on nähtävissä työvoiman pysyvyysongelmia. Asentajien kohdalla rekrytointiongelmien liittyvät pääasiassa tarjolla olevan työvoiman riittämättömyyden koulutukseen, vartiointipuolella syyt sen sijaan löytyvät työn ominaisuuksista: alan imago on heikko, eivätkä työajat ja palkkaus houkuttele. Turvallisuusalan ammateissa tapahtuu muutoksia nopean teknologisen kehityksen seurauksena ja myös muuttuvat asiakastarpeet synnyttävät uudenlaisia tehtäväsäilyttäjiä. Esimerkiksi vartijoita käytetään usein perustehtävänsä lisäksi myös yritysten kiinteistöhuoltotehtäviin, ja yksityishenkilöiden turvasuojauspalvelujen lisääntyvä kysyntä asettaa uusia vaatimuksia sekä järjestelmille että asiakaspalvelulle. Teknologinen kehitys on koulutuksen ja opetussuunnitelman kannalta haaste, sillä yrityksillä ei juuri ole yhteisiä järjestelmiä eikä standardeja, joiden pohjalta massakoulutusta pystyttäisiin järjestämään. Nopeat muutokset ammateissa aiheuttavat kuitenkin runsaasti taitojen päivitys- ja täydennyskoulutustarpeita. Vuoden 2002 lainsäädäntöuudistuksen myötä alalle on tullut myös lisää pakollisia koulutuksia, ja niille on kysyntää edelleen. Lainsäädäntöuudistus yksityistä turvallisuusalaa koskien on taas menossa, joten mahdollisiin tuleviin muutoksiin pitää varautua ja seurata aktiivisesti mitä uusia asioita uudistuksessa alaa koskien on tulossa.

Turvapalvelujen kysynnän kasvusta huolimatta alan kilpailutilanne kiristyy, minkä vuoksi palveluja tulisi pystyä tuottamaan tehokkaammin ja halvemmalla. Ratkaisu löytyy sekä teknologisesti kehityksestä että verkostoitumisesta. Liiketoiminnallinen verkostoituminen on yrityksissä vielä vähäistä, mutta merkkejä sen tärkeyden tunnustamisesta on nähtävillä. Verkostoitumisen mahdollisuudet tuotekehityksessä ja kokonaisvaltaisten palvelujen tuottamisessa kustannustehokkaasti ovat olemassa, ja Tekesin uuden teknologiaohjelman avulla on myös uusia instrumentteja käytettävissä. Yksityinen turvallisuusala on Suomessa kasvanut jatkuvasti viime vuosikymmeninä, se on kansainvälistynyt ja sen rooli on muuttunut. Omaisuuden vartiointista yksityisillä paikoilla on siirrytty yhä enemmän monitahoiseen palvelutoimintaan, ja merkittävää asiakaspotentiaalia nähdään yksityisissä kotitalouksissa. Yksityisen turvallisuusalan rooli on tukea viranomaistoimintaa rikostorjunnassa. (Kostiainen 2006; Finnsecurity).

2.2 Turvallisuusalan perustutkinnon ja koulutusohjelmien tavoitteet

Turvallisuusalan perustutkinnon yleistavoitteena on, että tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset perusvalmiudet työskennellä, erikoistua tai jatkokouluttaa itseään kaikilla turvasektorin aloilla. Turvasektorit voidaan jaotella seuraavasti; tekniikan alan työt, logistiikkatyöt, ympäristötyöt, sotilastyöt, vankeinhoito, palvelutyöt ja suojelutyöt. Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneen on tultava toimeen monikulttuurisessa työympäristössä ja selvidyttävä työyhteisössä ja työsuoritukseen liittyvässä kanssakäymisessä molemmilla kotimaisilla ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Hänen on osattava noudattaa työssään ympäristöä säästäviä menetelmiä. Hänen on osattava käyttää työssään tarvitsemiaan teknisiä välineitä ja laitteita, ja hänellä on oltava tietoyhteiskunnassa tarvittavat valmiudet jatkuvasti kehittyvän tieto- ja viestintätekniikan käyttämiseksi tiedon hankkimisessa ja vuorovaikutteisessa viestimisessä. (<http://www.ammattinetti.fi>)

Turvallisuusalan perustutkinnon suorittanut toimii työssään ohjeiden puitteissa ja hänellä on oltava oma-aloitteisuutta, kekseliäisyyttä ja tilanteiden ennakointikykyä tehdä itsenäisiä ratkaisuja. Hänen on osattava palvella asiakkaita ja ottaa huomioon heidän tarpeitaan yrityksen työntekijänä tai ammatinharjoittajana. Hänen on tunnettava asiakkaan ja kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet sekä osattava ottaa ne huomioon työssään. Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneen on osattava toimia työssään laatuja järjestelmien mukaisesti. Hänellä on oltava käsitys turvallisuusalan kansainvälisestä ja kansallisesta kilpailukykyisyydestä ja laadun yhteydestä kustannuksiin sekä tunnettava vastuunsa kaikissa työtehtävissään. Perustutkinnon suorittaneen on osattava huolehtia omasta terveydestään ja siten ylläpitää työ- ja toimintakykyään. Hänen on tiedettävä ammatinsa fyysiset ja psyykkiset terveysvaarat ja osattava ehkäistä niitä ennalta. Hänen on osattava huolehtia työturvallisuudesta ja hänen on noudatettava työsuojelumääräyksiä ja -ohjeita.

Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneella on oltava elinikäisen oppimisen edellyttämät oppimaan oppimisen taidot, kuten kyky arvioida omaa oppimistaan ja osaamistaan, arvioida ja jäsentää tietoa, suunnitella omaa opiskeluaan ja asettaa itselleen oppimisen tavoitteita. Lisäksi hänellä on oltava halu ja motivaatio jatkuvaan itsensä kehittämiseen. Tutkinnon suorittaneella on oltava taidot selviytyä joustavasti uusista ja erilai-

sista tilanteista ja toimia innovatiivisesti. Hänen on osattava löytää ratkaisuja ongelmatilanteissa. Turvallisuusalan suorittaneella on oltava monipuoliset taidot selviytyä työelämän viestintätilanteista. Hänen on pystyttävä toimimaan yhteistyössä muiden kanssa myös monikulttuurisessa työympäristössä. Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneen on osattava toimia vastuullisesti, oikeudenmukaisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti. Hänen on noudatettava työssään turvallisuusalan ammattietiikkaa ja vaitiolovelvollisuutta. Hänen on kyettävä suvaitsevaisuuteen ja tasa-arvoiseen suhtautumiseen toisia ihmisiä kohtaan. Hänen on osattava ottaa toiset huomioon ja hyväksyä ihmisten erilaiset tunteet ja käyttäytyminen. Lisäksi hänen on hallittava omat tunteensa työyhteisö-, asiakaspalvelu- ja muissa vuorovaikutustilanteissa. Hänen on arvostettava omaa ammattiaan sekä oltava motivoitunut kehittämään itseään ja työtään. Tutkinnossa on vain yksi koulutusohjelma, jonka nimi on turvallisuusalan koulutusohjelma. Tutkintonimike on turvallisuusvalvoja. (Opetushallitus 2010)

2.3 Tutkintokohtaiset muut erityisvaatimukset

Turvallisuusosalalla ja turvallisuusalan koulutuksessa edellytetään henkilöltä työn kuormitukseen riittävää fyysistä ja psyykkistä kuntoa. Henkilöllä ei saa olla sellaisia synnynäisiä tai hankittuja sairauksia, jotka vaarantaisivat hänen oman tai muiden lähellä työskentelevien terveyden tai turvallisuuden. Tämän johdosta valitut toimittavat omalta lääkäriltä todistuksen toimintakyvystään pyydettäessä.

Teetämme tarvittaessa (luvan antaneille, alaikäisen opiskelijan huoltaja) perustutkintoon valituista opiskelijoista luotettavuusselvityksen, jossa selvitämme saisiko oppilas tällä hetkellä järjestyksenvalvojakortin poliisilaitokselta. Mikäli korttia ei voida myöntää, tilannekohtaisesti pohdimme, onko opintojen suorittaminen mahdollista.

3 OPETUSSUUNNITELMA JA SEN TARKOITUS

Opetussuunnitelmalla on keskeinen osa suomalaisessa koulumaaailmassa. Perinteisesti opetussuunnitelma nähdään asiakirjana, josta käyvät ilmi oppimistavoitteet, arvioinnin kriteerit sekä niiden sisällöt. Ammatillisissa oppilaitoksissa opetussuunnitelmissa saat-
taa olla yksilöitynä tarkemmin myös käytettävät opetusmenetelmät ja välineet opetuksen toteuttamiseen, sekä opetuksessa käytettävät materiaalit. Tämä oppilaitoskohtaisuus erottaa oppilaitokset muista opetuksen toteutuksessa muun muassa aihekokonaisuuksien ja tuntijakojen sekä erilaisten opintojen tarjonnan myötä. Opetussuunnitelmasta käyvät ilmi päätökset ja lait opetuksen järjestämisestä.

Opetussuunnitelmatyössä on hyvä muistaa, että siinä ei ole kysymys pelkästään asiakirjan tuottamisesta. Opetussuunnitelma on opettajan, oppilaan, opiskelijan ja huoltajien yhteinen työväline. Opetussuunnitelman tulisi olla ammatillisessa koulutuksessa keskeisin dokumentti, jolla koulutuksenjärjestäjä ilmaisee koulutusta koskevan tahtonsa. Opetussuunnitelma on siis tärkein ammatillisen koulutuksen kehittämisen väline. Ihanneta-
pauksessa se ilmenee opintoja selkeyttävänä ja koossa pitävänä rakenteena.

3.1 Yleinen opetussuunnitelma

Opetushallitus antaa eri koulutusmuotoja ja -aloja sekä tutkintoja varten perusteet. Opetussuunnitelman perusteet on määräys, jolla koulutuksen järjestäjä veloitetaan sisällyttämään koulu- tai järjestäjäkohtaiseen opetussuunnitelmaan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Määräys takaa koulutuksellisten perusoikeuksien, tasa-arvon, opetuksellisen yhtenäisyyden, laadun ja oikeusturvan toteutumisen ja Opetushallitus seuraa koulutuksen arvioinnin yhteydessä toteutuvatko määräykset. (Opetushallitus 2012, 81).

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (L 630/1998, 14 §) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma. Sen tulee sisältää toimenpiteet koulutukselle annettujen tavoitteiden ja asetettujen tehtävien saavuttamiseksi (L 630/1998, 5 §). Opetussuunnitelma sisältää kaikille perustutkinnoille yhteisen osan ja tutkintokohtaiset osat. (Opetushallitus 2012, 81).

3.2 Opetussuunnitelman yhteinen osa

Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän arvot.

Yhteisen osan pitää sisältää ainakin sen, kuinka opetus järjestetään, suunnitelmat ja toimintatavat liittyen tutkinnon osien suorittamiseen, opintojen täydentämiseen, miten yhteistyö työelämän kanssa järjestetään, toimenpiteet yhteisöllisyyttä vahvistavasta toiminnasta, yhteiset toimintatavat arvioinnin toteuttamisesta, opiskelijahuollon, työssäoppimisasiat sekä kehittämissuunnitelma henkilöstölle. Lisäksi opetussuunnitelmaan pitää sisällyttää suunnitelma koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kestävästä kehitystä edistävistä toimenpiteistä. (Opetushallitus 2012, 83–85).

3.3 Tutkintokohtainen osa

Tutkintokohtaisessa osassa määritellään perustutkinnon pakolliset tutkinnon osat sekä mitä tutkinnon koulutusohjelmia ja valinnaisia tutkinnon osia koulutuksen järjestäjä tarjoaa itse tai yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy suunnitelman kolmelle vuodelle ja se seuraa, arvioi ja parantaa suunnitelmien ja koulutuksen ajanmukaisuutta jatkuvasti. Järjestäjä myös määrittelee sen, minkälaiseen muotoon tutkintokohtainen opetussuunnitelma laaditaan. Tutkintokohtainen osa sisältää ainakin sen miten tutkinto muodostuu, suunnitelman arvioinnista sekä opintojen suunnittelun kolmelle vuodelle. (Opetushallitus 2012, 126-127).

3.4 Opinto-ohjauksen sisällyttämisen tärkeys opetussuunnitelmaa laadittaessa

Opetussuunnitelmaa laatiessa tuli ottaa huomioon myös Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa perustutkintoihin sisältyvä opintojen-ohjaus, joka on vähintään 1,5 opinto-viikkoa. Ohjaustoiminnalla tuetaan opiskelijaa kokonaisvaltaisesti opintojen eri vaiheissa. Ohjaukseen osallistuvat kaikki ammattiopiston opettajat, ryhmänohjaajat ja oppimisen tukipalveluhenkilöstö. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opettajan tehtävinä

on ohjata ja motivoida opiskelijaa tutkinnon suorittamisessa ja opintojen suunnittelussa. Hänen tehtävänsä on myös auttaa opiskelijaa löytämään vahvuuksiaan ja kehittää oppimisen valmiuksiaan. Opettajat ovat myös opiskelijoiden tukena ammatillisessa kasvussa. Ryhmänohjaaja toimii opiskelijan lähimpänä tukena opintojen ajan. Ryhmänohjaaja laatii opiskelijan kanssa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ja ohjaa opiskelijaa ammatillisiin opintoihin ja seuraa opintojen etenemistä suunnitellulla tavalla. Hän on myös opiskelijan tukena ammatillisessa kasvussa ja arjen asioissa. Ryhmänohjaaja on tärkeä yhteyshenkilö oppilaitoksen ja alaikäisen opiskelijan huoltajan välillä. Ryhmänohjaajan vastuulla on ottaa yhteyttä huoltajaan mm. silloin, kun opiskelijalla on selvittämättömiä poissaoloja, hänen opintonsa eivät etene suunnitellusti tai hänen toimintansa on muuten huolta herättävää.

3.4.1 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Opintojen alussa ns. orientaatiojaksolla koko henkilökunta ja ryhmänohjaaja osallistuvat opiskelijan perehdyttämiseen oppilaitosyhteisöön ja opiskeluun liittyvissä asioissa. Ryhmänohjaaja pitää tulohaastattelun ja sen pohjalta opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jonka merkitys oli myös esillä opetussuunnitelmatyössä, olihan yhtenä tavoitteena henkilökohtaisten opinpolkujen mahdollistaminen jo opetussuunnitelmatasolla.

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §) säädetään opiskelijan mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Opiskelijoiden yksilöllisten valintojen toteutumiseksi koulutuksen järjestäjän tulee laatia opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien pohjalta henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jota päivitetään opintojen kuluessa. (Opetushallitus 2010, 19).

4 OPETUSSUUNNITELMAPROSESSI

”Opetussuunnitelma on suunnitelma siitä, mitä koulussa pitäisi opettaa.”

Opetussuunnitelmatyö tarkoittaa opetuksen etukäteissuunnittelua. Opetussuunnitelmatyötä voidaan kuvata prosessina, jossa kuvataan opetussuunnitelman laatimisen perusrakenteet. Suunnittelun pohjana on valtakunnallinen tutkintoasetus ja siinä säädetyt tavoitteet ja tutkinnon rakenteet. Yleiset säädökset liittyvät reunaehtoina useimpiin seuraavista osa-alueista.

Opetussuunnitelmaprosessin osa-alueet ovat:

1. Koulutuksen perustehtävän määrittely
2. Kompetenssien ja yleistavoitteiden määrittely
3. Opetussuunnitelmamallin määrittely
4. Opintokokonaisuuksien ja oppikurssien sisältöjen, kuormittavuuden ja työtapojen määrittely
5. Opetussuunnitelman arvioinnin ja kehittämisen määrittely
(Opetussuunnitelmaohje)

4.1 Opetussuunnitelmatyön tavoitteet

Opetussuunnitelmatyöprojektin tavoitteena oli tehdä Kokkolan ammattiopistoon turvallisuusosalalle opetussuunnitelma. Opetussuunnitelmaprojektissa oli tarkoitus vaikuttaa myös uuden tutkintoalan käytäntöihin. Yhtenä tärkeänä tavoitteena oli opintojaksojen selkiyttäminen, joissa asetetaan selkeitä oppimisen tavoitteita, sovitaan opetuksellisista ja ohjauksellisista lähestymistavoista, sekä arvioidaan opiskelijoiden saavuttamaa osaamista. Lisäksi tuetaan opiskelijoiden opintoihin kiinnittymistä, opiskelumotivaation lisäämistä.

Toiminnalle asetettuja tavoitteita lyhennetysti:

- Henkilökohtaistaminen
- Osaamisperusteisuus
- Opetusjärjestelyjen ja menetelmien monipuolistaminen
- Oppimisympäristöjen kehittäminen

Toimenpiteet

- Opetussuunnitelmatyötä tukeva kehittäminen ja koulutus
- Opetussuunnitelmat Kokkolan ammattiopistossa
- Opetussuunnitelmat muissa turvallisuusalan koulutusta järjestävissä oppilaitoksissa
- Opetussuunnitelma palaveriisiin osallistuminen
- Opetussuunnitelman kirjoittaminen
- Opiskelijapalautteen kehittäminen

4.2 Opetussuunnitelmamallit

Opetussuunnitelmatyötä aloittaessani käytin opetussuunnitelmamalleina tutkinnon perusteita (Opetushallitus), Tampereen seudun ammattiopiston, Vaasan ammattiopiston ja Oulun ammattiopiston turvallisuusalan opetussuunnitelmia. Ymmärsin työn aikana myös, että oppimisen kannalta on suositeltavaa, että opetussuunnitelma rakennetaan yksittäistä opintojaksoa laajempien osaamisalueiden mukaisesti. Mitä enemmän yksittäisiä opintojaksoja on ja mitä suppeampia ne ovat, niin sitä pirstaleisemmaksi koulutus muodostuu. Pirstaleisuus aiheuttaa pinnallista oppimista ja opitun nopeaa unohtamista. Turvallisuusalan perustutkinnon opintojaksojen suuri lukumäärä ja irrallisuus lisäävät koulutuksen kuormittavuutta opiskelijan kannalta. Opiskelija ei välttämättä kykene rakentamaan opinnoistaan mielekästä kokonaisuutta ja hän saattaa keskittyä ainoastaan läpäisemään kursseja. Kokonaisuuksien ymmärtäminen ei ole ahdistuneen opiskelijan huolista ensimmäinen. Huolellisesti laadittu opetussuunnitelma on jo itsessään merkittävä opetusta ja opiskelua auttava työväline. Eri opetussuunnitelmamalleja läpikäyimme päädyimme perinteiseen opintojaksoperusteisen opetussuunnitelmaan. Päädyimme tähän ratkaisuun, koska malli oli meille tuttu ja se mahdollisti valinnaisuuden, vapauden, loogisen etenemisen, osatavoitteet, helpon vaihdon toiseen ammattiaineeseen ja helpohkon tavan tehdä lukujärjestykset.

4.3 Omat kokemukset opetussuunnitelmatyöstä

Tehdessäni opetussuunnitelmaa sain useammin kuin kerran huomata, että opetussuunnitelman tekeminen ei tarkoita pelkästään opintojaksojen sisältöjen määrittelyä. Keskustelut koulutuksen tehtävästä, tavoitteesta, käytettävistä opetusmenetelmistä ja opintojen rakenteesta ovat yhtä välttämättömiä. Opetussuunnitelman rakentaminen oli pitkä prosessi, joka vaatii yhteisiä keskusteluja ja kokouksia kollegani Risto Karhun (turvallisuusalan opettaja) kanssa sekä omaa kriittistä arviointia siitä, mitä todella kuuluu turvallisuusalaan perustutkintoon ja mitä me Kokkolassa haluamme turvallisuusalan perustutkinnossa painottaa eli mikä on meidän ydinajatus. Tutustuessani muiden oppilaitosten tutkinnon perusteisiin (turvallisuusalan koulutusta järjestävät oppilaitokset) huomasin, että turvallisuusalan perustutkinnolle tehdyissä opetussuunnitelmissa oli usein luontaista selkeän ammattikuvan puuttuminen. Niissä usein tarjottiin paljon kaikkea, joten lähdin siitä ajatuksesta, että me Kokkolassa rajaamme selkeästi opinnot kahteen alueeseen ”Vartiointitoimintaan ja Pelastustoimintaan”. Tämä sopi meille myös sen vuoksi, että itselläni on eniten kokemusta vartiointitoiminnasta ja Ristolla puolestaan on pitkä kokemus pelastustoiminnasta. Karsimisen taustalla oli myös ajatus, että näin opiskelija omaksuu alan ydinaineksen syvällisemmin, jos sitä ei ole kuorrutettu liiallisella erityistietämyksellä.

Pyrimme toki suunnitelmassamme tarjoamaan opiskelijalle mahdollisuuden rakentaa omanlainen opinpolkunsaa Tähän annoimme mahdollisuuden esimerkiksi luomalla 2+1 mallin, jossa opiskelija pyrkii saavuttamaan kahdessa vuodessa turvallisuusalan teoriaopinnoissa vaaditun osaamisen tason ja tämän jälkeen viimeinen vuosi suoritetaan kokonaan työssäoppien.

4.4 Tulokset

Oppimislähtöinen ja opintojaksoperusteinen opetussuunnitelma saatiin valmiiksi turvallisuusalan perustutkintoon, turvallisuusvalvojan koulutusohjelmaan 27.3.2014. Opetussuunnitelma otetaan käyttöön ensi syksynä 14.8.2014.

Jatkoprojektina pohdittiin aipal - palautejärjestelmän käyttöönottoa, joka tukee opiskelua ja opettajien kehittymistä. Laaja dokumentointi mahdollistaisi myös laajemman tarkastelun esimerkiksi oppilaitostasolla.

Kysymyksiä projektin varrelta

Miten suunniteltu/tehty opetussuunnitelma siirtyisi hyväksi käytännöiksi?

Onko opetussuunnitelma ennakkoon tehtynä, este aidolle oppijakeskeisyydelle, jossa nuorten oppimisen ja kasvamisen erityistarpeet ovat kaiken lähtökohtana?

Millaista on tulevaisuuden oppiminen? Millaista osaamista tarvitaan? Miten työskennel-
len voitaisiin parhaiten edistää oppimista ja osaamisen kehittymistä?

Mikä on opetussuunnitelman merkitys tulevaisuudessa?

5 POHDINTA

Opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen on jatkuva prosessi. Turvallisuusalan perustutkinnon opetussuunnitelmaa ja opetuksen toteuttamista kehitetään Kokkolan ammattiopiston asettamien tavoitteiden mukaisesti eli viimeistään keväällä 2015 sekä saadun kokemuksen ja palautteiden kautta. Palautetta antavat opiskelijat, henkilöstö ja erisidosryhmät, kuten työtönvalmentautumispaikat ja yhteistyöviranomaiset ja -järjestöt. Asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan sisäisellä ja ulkoisella arvioinnilla, itsearviointilla, kyselyillä ja kehittämiskeskusteluilla. Lisäksi tavoitteena on, että syksyisin laaditaan opetussuunnitelman ja opetuksen lukuvuosittaiset kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmassa määritetään kehittämiskohteet, tavoitteet, toteuttamistavat sekä niiden seuranta ja arviointi. Päämääränä siis on että opetussuunnitelman ja opetuksen arviointi ja kehittäminen on jatkuvaa ja siinä noudatetaan suunnitelmallista ja kestävän kehityksen linjaa. Lopuksi haluan todeta Albert Einsteinin sanoin:

Kaunein ja syvin tunne minkä voimme kokea on salaperäisyyden tunne. Se on kaiken todellisen taiteen ja tieteen lähtökohta. Se, jolle tämä tunne on vieras on kuin kuollut.

(Albert Einstein)

LÄHTEET

Opetushallitus.2010. Turvallisuusalan perustutkinto 2010. Luettu 19.4.2014.
http://www.oph.fi/download/124274_Turvallisuus.pdf

Opetushallitus. 2012. Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano. Luettu 20.4.2014.
http://www.oph.fi/download/142550_Ammatillisten_perustutkintojen_perusteiden_toimeenpano.pdf

Opetussuunnitelmaohje. Luettu 15.4.2014.
<http://www.oulu.fi/w5w/tyokalut/opstyo/opsohje.pdf>

LIITTEET

Liite 1 Keski-Pohjanmaan ammattiopiston turvallisuusalan perustutkinnon tutkintokoh-
tainen osa